

**DELS BANYS ROMANS A LA LLUITA CONTRA
LES INUNDACIONS, PASSANT PELS SAFAREIGS
MUNICIPALS: UNA PASSEJADA PEL PATRIMONI
HIDRÀULIC D'ALTAFULLA.
PART I: VESSANT DE LA RASA**

Narcís Carulla Gratacòs

INTRODUCCIÓ

Altafulla corona la partió d'aigües superficials entre la conca del riu Gaià i la conca de La Rasa. Estrictament el nucli vell o Vila Closa d'Altafulla mira més sobre la Rasa que no pas sobre la del Gaià.¹

La seva posició alterosa ha dificultat les disponibilitats d'aigua a Altafulla al llarg dels temps. Per això, Altafulla, malgrat ser filla i hereva dels assentaments romans, que tan curosament aprofitaren els recursos hídrics, ha hagut de lluitar contra aquesta carestia, contra ella mateixa, per assolir l'aigua vital.

Encara avui dia ens podem meravellar de la disposició dels grans dipòsits dels Munts. Potser per això la Vila Closa, emmirallada en els Munts disposa d'una xarxa important de cisternes dins les cases i edificis. Igualment a l'entorn de la Vila, no sols es disposaven les múltiples eres, sinó que també s'havien apanyat basses per abeurar els ramats.

Si bé en l'antigor les lluites dels altafullencs eren per la carestia i dificultats per abastir-se d'aigua, les coses es capgiren a partir de mitjans del segle XX, amb la urbanització turística del litoral, els problemes d'abastament es

1. Cal notar que totes les escales que accedeixen a la plaça de l'església van de llevant a ponent, assolint l'església i especialment el Castell, el carener o divisòria d'aigües. Tanca i completa la divisòria d'aigües el carrer de l'Espinac i el soterrat passatge de Sta. Teresa.

resolen amb perforacions, pous, electrificacions i bombejos fins els moderns dipòsits de distribució d'aigua, que acaben necessitant de l'aigua de l'Ebre. Però en contrapartida neixen, aquí com en altres paratges, els problemes per les inundacions dins les planes litorals en procés d'urbanització.²

Bé, tot plegat fa que ens trobem en el nostre territori, com en tants d'altres, un reguitzell o rosari d'obres o sistemes per aprofitar-nos de les aigües imprescindibles per tot, i amb uns sistemes per evitar les aigües no desitjables. Aquest conjunt de sistemes de gestió de les aigües en denominem "**patrimoni hidràulic**", perquè neixen de la saviesa i experiència humana. Experiència i saviesa que a cops sembla que vulguem bandejar, sentint-nos més forts, més alts i més ràpids que la natura.

És per això que l'any passat vàrem realitzar un parell de passejades a través del nostre patrimoni hidràulic, que es volen escripturar per facilitar-ne el seu ús, i servir-ne la memòria.³



Com a símbol del patrimoni hidràulic altafullenc es podria escollir la popular TARTRANA, símbol del Centre d'Estudis. Es poden acabar les passejades amb una visita al jaciment dels Munts o bé al Museu local.

2. Curiosament aquesta deriva de problemàtiques, del pas de defecte d'aigües d'abastament a excés d'aigües d'escolament de pluvials per la urbanització de litorals, coincideix amb l'aprofitament industrial de les aigües marines mitjançant l'establiment de la **fàbrica de Magnesita a la Roca de Gaià**.

3. Per tenir una visió de conjunt del patrimoni local recomanem gaudir de la visita al petit però ric **Museu Etnològic, també denominat Centre d'Interpretació d'Altafulla**, situat a la Pallissa de l'Era del Senyor, a la vora de l'antiga Bassa del Castell (punt 9) i al començament o final de la pujada a Sant Antoni.

Iniciem la passejada per sota dels Munts, al final de la platja d'Altafulla, passat el búnquer i al costat de les escales que pugen al Fortí.



Mapa de les estacions o parades de la passejada proposada.

1. ELS BANYS DE MAR ROMANS

Part del gran conjunt termal del jaciment dels Munts⁴, que hi ha arran de la platja i per sota del jaciment dels Munts, resta a nivell de les aigües per mor de l'ascens d'un parell de metres de les aigües en els darrers vint segles.

Situació: UTM X 364.625, Y 4.555.051 (dalt del búnquer annex)

Tipus: Dipòsits i piscines annexes interconnectades que s'emplenaven tant d'aigua marina com d'aigua procedent dels dipòsits i piscines dels Munts. Cobertes per les aigües, en dies clars, es veuen restes totalment submergides.

Època i propietat: Dels primers segles de la nostra era, està dins la zona marítima terrestre. Propietat pública de Costes.

Estat d'ús i conservació: Sense un estudi actualitzat, malmès per l'abandonament, sense cap retolació s'hi va afegir un dels tres búnquers militars de la guerra.



Les restes del banys romans que encara resisteixen l'erosió litoral i antròpica a l'extrem del Fortí de la platja d'Altafulla, al peu del gran jaciment dels Munts.

4. El conjunt dels Munts com a dipòsits hidràulics, inclosa **la paradigmàtica i enigmàtica Tartrana**, amb les piscines termals i la xarxa de distribució, podria ser objecte d'una tercera part d'aquest repàs i passejada pel patrimoni hidràulic d'Altafulla. Resten encara per aclarir les fonts d'alimentació dels amplis dipòsits, a part dels naturals escolaments pluvials, i algun escadusser volum d'aigües extretes per pous oberts. Tal volta els treballs arqueològics dins i fora del jaciment aportin més llum els propers anys.



Vista frontal dels banys de mar, amb la canonada que descarregava aigües de les termes de dalt.

De camí a la sortida del Canal de La Rasa, passant per la platja i també per la pineda de l'antic Càmping Altafulla, podem veure el petit cordó litoral, revestit d'atzavares per a defensar el rere platja dels temporals.⁵

2. EL CANAL DE LA RASA

Situació: UTM X 364.336, Y 4.555.176, (mirador final del canal).

UTM X 364.400, Y 4.555.540, (inici boca del canal).

Tipus: Canal de drenatge formigonat de 413 metres de llargada per on s'escola la conca de La Rasa, d'uns 6 Km². S'inicia el canal un cop creuada la via fèrria, just a l'acabar la Via Augusta, i desemboca damunt la platja, vora mig metre per sobre el teòric nivell mig del mar.⁶ La canalització amb una

5. Recordem que les sorres de la platja actual d'Altafulla, per la **hidràulica litoral** dels darrers anys s'ha hagut de regenerar totalment, mitjançant les aportacions de sorres d'alteració del massís granític de la Serralada de Prades (concretament amb el sauló de turons d'entre Borges del Camp i Alforja). Les obres corrien a càrrec de la Delegació de Costes. L'illot artificial del mig de la badia d'Altafulla ha ajudat a retenir i frenar la **dinàmica de la platja actual**, desheretada de les aportacions de **detritus del riu Gaià** (pràcticament segades i interceptades per l'embassament del Catllar) i desheretada també en gran part de les tradicionals aportacions que flueixen per mar des del Nord-est, per mor de la **retenció induïda pel port** de Torredembarra. Altres ports com el de Roda no ajuden a resoldre la dinàmica de les sorres en aquest litoral.

6. La cota del començament del canal resta sols uns 25 cm per damunt de la cota de sortida a la platja, presentant el perfil longitudinal una adaptació a l'orografia de zona inundable interior, és a dir, amb un rere platja que s'enfonsa vora mig metre a un metre respecte a la línia alta de la platja. Aquesta orografia de litoral inundable és característica de totes les planes amb aiguamolls litorals (recordem l'antiga denominació del sector: El Prat, i el preservat nom de Camí del Prat).

secció trapezoïdal de 2,5 metres a la base, per 4,5 metres a la part superior, i una alçada d'1,5 m presenta una traça curvilínia i un perfil longitudinal en panxa. Donat que la seva construcció s'adapta als aiguamolls residuals del sector, aquest perfil longitudinal forma un gual o panxa inevitable de vora mig metre, facilitant la retenció dels pluvials.⁷ Els darrers 130 metres del Canal, des de la Via Hercúlia fins a la platja, estan coberts i presenten una secció rectangular.

Època i propietat: Construït junt amb la urbanització de Baix a Mar després de la guerra, la propietat és municipal.

Estat d'ús i conservació: Bon estat de conservació i ús, on fa pocs anys s'han fet unes "millores" a la sortida dels escolaments, rebaixant un pam el nivell de base, encara que tal mesura representa més facilitat per entrar les aigües marines durant les llevantades, i si coincideix amb unes pluges (superiors a uns 50 mm) la sortida de les aigües de la Rasa es veu dificultada, produint-se aleshores els esporàdics però inevitables episodis d'inundació.⁸



Extrem de sortida del canal de La Rasa. Recerca de pesca de peixets (en principi marins) dins les aigües estancades a la sortida, passades les avingudes de la tardor de 2012. Aquesta fauna també es trobava vora la Via Hercúlia, amb augment clar de la salinitat de les aigües.

7. A l'alçada del carrer Via Hercúlia, **el fons del canal es troba uns 75 cm per sota de la sortida**, i un metre per sota l'entrada o inici, per tant és normal que hi restin aigües acumulades en aquest fons. Aquesta panxa és natural i força inevitable, doncs és una manera d'evitar encara més les entrades d'aigua de mar en les llevantades.

8. A l'any 2009 es va realitzar una campanya, sembla que força efectiva, de millora de la situació i diàmetres dels pluvials **dels carrers Jaume I i carrer Senna, tributaris del canal**.



Extrem de sortida del canal de La Rasa. En temporada estival, normalment sec.



L'embocament del canal de La Rasa, de secció trapezoïdal, després de l'avinguda dels dies 26 i 27 de novembre de 2003, indicant la cota assolida de l'aigua d'escolament.



Escolaments dins la Rasa al costat de la carretera de la Platja, abans de travessar la via fèrria, per vorejar el Càmping El Quixot i entrar finalment dins del canal de La Rasa, tot envaint la conflictiva rotonda del final de la Via Hercúlia. Data: 27 d'octubre de 2011.

3. ESTACIÓ DE BOMBEIG

Situació: UTM X 364.318, Y 4.555.322 , (a la porta).

Tipus: Estació de bombament de les aigües residuals i pluvials (EBAR) que accedeixen a aquest sector. D'aquí es bombegen a l'estació principal situada a la vora del Gaià i d'allí a l'Estació Depuradora (EDAR) situada darrera l'autopista, camí del Mas Vell.

Època i propietat: Construïda junt amb la urbanització de Baix a Mar després de la guerra, la propietat és municipal.

Estat d'ús i conservació: Correcta i en funcionament.



L'estació de bombeig d'aigües residuals (EBAR) de Baix a Mar, vora el Parc del Canal.

4. SÍNIA DE FRA VIDAL⁹

Situació: UTM X 363.935, Y 4.555.483, (al costat mateix).

Tipus: Típica sínia de captació de les aigües del subsòl, quan aquestes aigües subterrànies estan a poca fondària i serveixen per abastir la bassa annexa, usada per a regar les hortalisses. A través d'una secció de pou obert vertical d'uns tres metres per dos metres es feia girar un conjunt de catúfols accionats mecànicament per una bèstia. Girant aquest enginy s'aixecaven els catúfols plens d'aigua que s'abocaven tot giravoltant en una pica. I d'allà a la bassa per regar.

Època i propietat: Les sínies poden tenir alguns segles d'existència i van lligades més a les pràctiques agràries i a la distribució de les terres de regadiu que no pas a abastaments importants¹⁰. Mercès a extreure'n cabals petits la qualitat de les aigües es mantenia.

9. També denominada Sínia d'Hort de Pau i **Sínia de Can Porgueres**, els darrers propietaris.

10. Les basses de les sínies també s'usaven per remullar i **ablanir els cànems** abans de treballar-los.

Estat d'ús i conservació: Aquesta sínia s'utilitzà fins a la urbanització actual, aixecant les aigües amb una bomba. Sembla que estigui ben preservada, malgrat la duresa de la retallada de la bassa pel carrer del Vinyet i la protecció superior de la sínia en si.



La sínia que sovint s'anomena com de l'Hort de Pau,¹¹ en el carrer del Vinyet, cantonada amb el camí del Prat, convenientment tapada i amb el canal d'abocament vers la bassa, va funcionar just fins a la urbanització d'aquest paratge a finals del segle, accionada no per bèstia sinó per bomba.



Les sínies de sang, tirades per bèstia, de les que tenim boniques reproduccions funcionals en el Museu Etnològic d'Altafulla.

11. En tota la plana litoral, d'aquesta costa tarragonina, hi ha restes de sínies, “vives o mortes”, que aprofiten o aprofitaven les aigües subàlvies, mercès la força animal, fins que arribà la motorització de bombes hidràuliques. Per això es parlava de **les sínies de sang**. Amb la motorització sovint es sobre-explotaven els limitats recursos, induint això certa salinització progressiva dels recursos. A l'interior o d'altres comarques la mecanització de sínies o pous es feia també amb els molins de vent i bombes de pistó, encara en construcció i ús: El Mas de La Casera, per damunt de l'autopista, llueix un altiu i preciós **molí de vent** de construcció montblanquina.

5. ELS SAFAREIGS PÚBLICS

Situació: UTM X 364.170, Y 4.555.712, (a la porta d'accés, tancada actualment amb un cademat).

Tipus: Safareigs públics¹² construïts en èpoques diferents i abastits amb les dues captacions annexes que hi ha a l'Hort del Senyor.

Època i propietat: Els safareigs antics poden ser de finals del segle XIX, essent de propietat dels senyors Balsells. L'any 1934 l'ajuntament comprà la propietat. Posteriorment i lligat a la portada d'aigües al dipòsit antic de la Plaça del Pou, es fan els nous safareigs i no s'assoleix la pujada de l'aigua fins després de la guerra durant l'any 1942. L'any 1954 s'inicien els tràmits i treballs per posar aigua corrent als habitatges d'Altafulla.



Els safareigs municipals nous a redós de l'ombra del gran lledoner que els abriga dins de l'Hort del Senyor.



El gran lledoner que ombreja els rentadors municipals, fa honor als grans desmais que acompanyen aquest espai.

12. Vegi's els documentats articles del Centre, referits a la Bibliografia; O. Arnau i C. Bigorra.

Estat d'ús i conservació: En desús total, degradant-se progressivament. L'abandonament com a horta, aprofitada abans pels empleats municipals, fins fa pocs anys, fou degut a la qualitat “justeta” a salobre de les aigües i a les “*intromissions-recol·lectores*” de la població estival veïna. Tot això condiciona que sigui un esplèndid espai natural clarament desaprofitat.¹³



Els safaretjos més antics eren situats vora la bassa del pou d'abastament d'aigua. Al créixer el poble i les necessitats es feren els rentadors d'entrant a mà esquerra.

6. EL POU DE LA PLAÇA

Situació: UTM X 363.879, Y 4.556.047 (al costat del pou)

Tipus: Captació circular de prop de dos metres de diàmetre, feta fa quatre-cents anys, excavant la roca “a pic i pala” fins assolir el nivell permanent de les aigües subterrànies situat vora la cota zero, és a dir a uns 35 metres de fondària. Tapat fins la dècada dels anys noranta, anteriorment suportava un petit dipòsit de pocs m³.¹⁴ El bocatge o brocal d'estil renaixentista del restaurador altafullenc Enric Barceló i els ferros superiors del serraller Jordi Calvet, ennobleixen la plaça homònima, seu del nostre Ajuntament.

Època i propietat: Manat construir pel rector Antoni Baldrich¹⁵ l'any 1608-1609, té un mèrit considerable per la fondària del mateix i la duresa del terreny travessat. Propietat municipal.¹⁶

13. En el carrer dels Credos, de camí a l'Hort del Senyor es pot veure les restes d'una canaleta, que portaria aigua des del sector del Gaià vers el sector de la Rasa. No creiem que tingui a veure amb els safareigs, ni amb el problemàtic abastament als dipòsits dels Munts, doncs tot sembla indicar que es troba un parell de metres per sota. Foto en annex.

14. Aquest dipòsit s'abastia del primer pou de l'hort del Senyor.

15. En aquell moment l'Església tenia els drets sobre les aigües i per això vetllava sovint aquest abastaments; recordar com la mina de l'Arquebisbe, que substitueix la portada romana d'aigües a la ciutat de Tarragona, naixent des de les afores de Puigpelat porta les aigües fins els dipòsits de l'Oliva. La galeria va ser obra de l'any 1779 fins el desembre de 1798, per una iniciativa de l'Arquebisbat tarragoní. Vegi's pàgina 27 de: ROVIRA I GÓMEZ, Salvador-J (2007): *Història d'Altafulla. II L'edat moderna (1479-1868)*. Centre d'Estudis Altafulla.

16. A la mateixa plaça del Pou hi ha habitatges amb grans cisternes d'aigua de pluja, alguna d'elles amb un amagatall per sota d'una rapissa, de manera que algun perseguit es podia ocultar un temps durant els registres en períodes o episodis de guerres.

Estat d'ús i conservació: No s'usa, malgrat la seva recuperació simbòlica i la bona conservació aparent.



El pou de la Plaça, vora d'un dels arcs i portes d'entrada de la Vila Closa. Brocal renaixentista fet amb la pedra d'Altafulla, emulant l'època renaixentista de construcció del pou i el proper Hospital Vell.¹⁷



La plaça del Pou, després de la guerra, amb el dipòsit que repartia l'aigua a les quatre fonts del poble, procedent de la captació de l'Hort del Senyor.¹⁸

17. A la **base de l'Hospital Vell**, al costat de l'aparcament per “les autoritats locals”, davant l'era de l'Hospital, dita també Era de Jordi, es veu el **probable dipòsit romà** sobre el que s'aixecà l'històric edifici renaixentista de l'Hospital. El dipòsit ve indicat pel senyal de prohibició d'aparcar. Foto en annex.

18. Vegi's la “grisor” de la foto, que fa joc amb la **retolació de la balconada** de l'ajuntament i el tancament de la plaça.

7. LA CISTERNA DE L'ESGLÉSIA

Situació: UTM X 363.816, Y 4.555.935 (a la porta de l'església).

Tipus: Cisterna o dipòsit de l'Església situat dins l'actual cripta, que recollia els pluvials de part de la teulada de llevant.¹⁹

Època i propietat: D'inicis segle XVIII, quan s'amplia l'actual església. Propietat parroquial. És difícil pensar que fos un edifici preexistent i reaprofitat al completar i allargar vers el nord l'església actual.

Estat d'ús i conservació: En desús. Com a cambra de la cripta en bon estat.



La cisterna de la cripta de l'església, mostrada pel seu restaurador, amb l'entrada de les aigües procedents de les teulades.²⁰ A la dreta la planimetria de l'església amb la planta de la cripta inferior, situada baixant de les escales 9 i després escales 16. Al fons de la cripta es troba la cisterna oberta o buidada per mossèn Castellà i promotors del Centre d'Estudis d'Altafulla.

19. Dins la plaça de l'església es preserven i es mostren alguns dipòsits o **sitges excavades en la roca**, que emmagatzemaven gra, no pas aigua. Com infraestructura hidràulica es podria incloure, tal volta, les **restes de fossat que envoltaven el castell** i que està convenientment dibuixat a terra. Foto en annex.

20. Per completar la relació aigua i església, citem els dos bonics dipòsits d'aigua presents al baptisteri, entrant a mà esquerra: La pica d'aigua beneïda de **pedra de Santa Tecla**, i la pica baptismal excavada en la mateixa roca noble de Tarragona, el "*marmor tarraconensis*". Fotos en annex.

8. LES CISTERNES DE DINS I DE FORA EL CASTELL

Situació: UTM X 363.796, Y 4.556.068 (a la porta del Castell, porta sud).

Tipus: Cisterna interna i externa del Castell dels Montserrat. La cisterna accessible des del pati interior ve decorada per brocal ornamentat. La cisterna externa recollia aigües de la vessant oest de l'església i es disposa en l'espai intermedi entre ambdues edificacions.

Època i propietat: La cisterna interior deu ser del segle XV, quan s'estructura l'actual edifici, mentre la cisterna exterior pot ser del començament segle XVIII, al completar i ampliar l'església actual.

Estat d'ús i conservació: Residual, però en estat de conservació aparent correcta.



El pati del Castell amb el brocal de la cisterna de recollida d'aigües pluvials a la dreta.



Entre l'església i el castell se situa una cisterna de pluvials provinents de l'església.
Vista des de l'eixida del Castell durant una passejada.

9. LA BASSA DEL CASTELL

Situació: UTM X 363.761, Y 4.556.099 (al bell mig de la seva escultura, entre els tres ulls/onades).



La bassa del Castell a començaments de segle XX, amb els ramats de cabres abeurant després de netejar boscos i pastures. Les tanques i murs persisteixen. Sols s'ha extret l'habitatge adossat.

Tipus: Bassa de recollida d'aigües d'escolament de pluges²¹, procedents dels peus del turó de Sant Antoni.²²

Època i propietat: Els orígens de la bassa podrien remuntar-se a època ibèrica, donada la proximitat de camps de sitges ibèriques propers (en el mateix carrer de La Bassa)²³ i la tipologia de basses a peu de turons en els jaciments ibèrics catalans.²⁴ Propietat municipal, que recorda l'antic ús d'aquest espai amb el topònim i una escassament visible escultura.

Estat d'ús i conservació: Sols resta alguna antiga paret vora l'escultura metàl·lica i del verset afegit.

21. A remarcar, com passa amb altres basses antigues, el fet que es trobin situades just vora el carener o divisòria d'aigües, en aquest cas entre les conques del Gaià i de la Rasa. Vegi's: OLIACH FÀBREGAS, Meritxell (2010): *L'aigua a la protobistòria. Les estructures hidràuliques d'àmbit urbà a Catalunya*. V Congrés d'Història Agrària dels Països Catalans. Els usos de l'aigua en la història. De l'antiguitat als nostres dies.

22. Dins dels **rentadors del Castell**, al començament del carrer Camí de La Nou, situats entre la porta del nord del Castell, la pineda i el Centre d'Entitats, també **es preserva l'antiga cisterna**, que recollia els pluvials i tal volta part dels escolaments del relleu de Sant Antoni.

23. Vegi's l'article M. Adseries 1999

24. Darrera aquest espai sembla que hi havia uns bassa i un femer.



Aspecte actual de la antiga Bassa del Castell, vista des de dalt de l'eixida del Castell, amb el conjunt escultòric recordatori: Obra de Martirià Figueres, inaugurat a la Festa Major del 2006, i acompanyat d'un text al mateix mur de la bassa: **“Les ones de la bassa s'han tornat metàl·liques i amb els ulls clucs et contemplen des de l'eternitat.”** Al fons, la pallissa de l'Isidrot,²⁵ a mig camí es trobaven les restes de sitges ibèriques, possiblement coetànies amb la bassa.

10. EL DIPÒSIT DEL COMUNIDOR (PARC DE LA CREUTA)

Situació: UTM X 363.862, Y 4.556.291 (a la porta del tancat).

Tipus: Dipòsit de 500 m³, de planta circular, que alimentava la primera xarxa moderna de distribució, situat dins del parc del Comunidor i La Creueta. S'omple principalment de les captacions del camí de La Nou i opcionalment dels dipòsits de Sant Antoni (aigua del CAT, es a dir Consorci d'Aigües de Tarragona). Situat a una cota de 63 m, aproximadament, està recobert amb carreus de pedra d'Altafulla²⁶, que fa aquest dipòsit més integrat a aquest esplèndid espai públic. Abasteix la xarxa de la Vila Closa i els barris de llevant. Hi pot arribar aigua de dos pous del camí de La Nou.

Època i propietat: Dels anys 60 de segle XX, essent propietari el poble.

Estat d'ús i conservació: En ús complementari al posar en marxa els dipòsits de dalt de Sant Antoni. Receptor de les aigües de les captacions del Camí de La Nou. Conservació correcta.

25. També dita de l'Ixart, antic propietari, o dels Castellans, actuals usuaris de la Pallissa. L'Isidrot era l'Isidre Virgili.

26. A pocs metres al nord del dipòsit hi havia una pedrera no molt gran, ara reblerta de runam. En aquest parc del Comunidor hi ha diverses àrees d'extracció de pedra d'Altafulla.



El dipòsit de La Creueta, amb l'era i pallissa del Gatell en primer terme.

11. LES CAPTACIONS MODERNES DEL CAMÍ DE LA NOU

Situació: UTM X 364.071, Y 4.556.959 (a la porta de la caseta).

Tipus: Tres pous o sondejos municipals fets a roto-percussió, de diàmetres de 300 mm, i amb canonades metàl·liques de protecció, amb una fondària propera als 80 - 90 metres, per explotar els recursos subterranis del subsòl sorrenc i llimós d'època miocènica.²⁷

Època i propietat: Fets als anys 80, en terrenys públics, i per tant de titularitat pública.²⁸

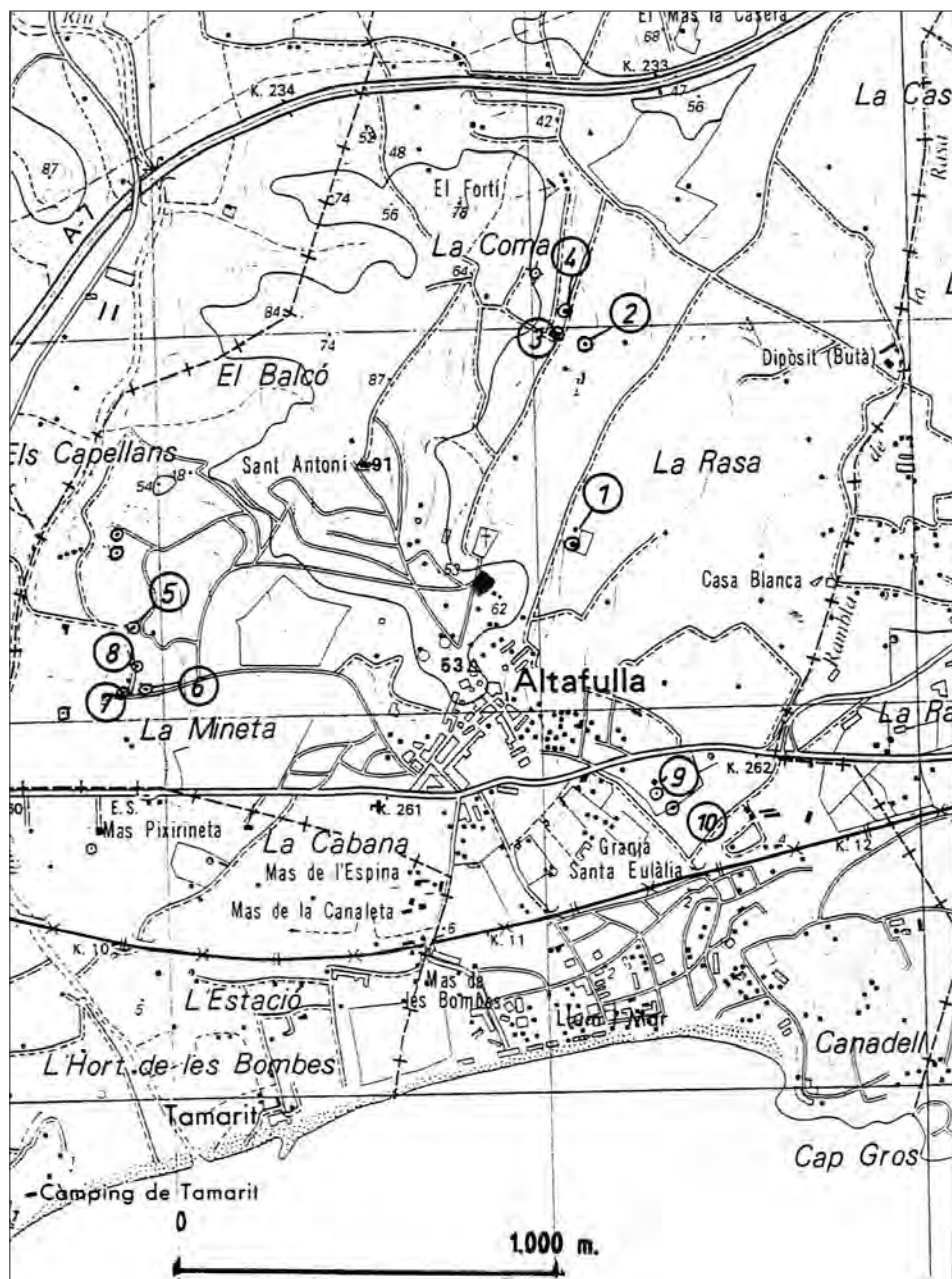


Paratge d'emplaçament dels pous nominats 2 i 3 del Camí de La Nou, amb la caseta elèctrica annexa.

27. Hi ha la possibilitat que les captacions assolissin el **basament juràssic que conforma gran part del relleu de Sant Antoni** i turons germans com Santa Margarida (dit també El Castellot o el Pujolot de La Riera). La bondat de cabals i l'estructura del subsòl ho fan presumir.

28. A dreta llei, la titularitat de l'aigua és estatal, a no ser que hi hagi una concessió sol·licitada i concedida.

Estat d'ús i conservació: Ús puntual, per a mantenir l'equipament funcional en el cas de necessitat, per falla en l'abastament del CAT (Consorci d'Aigües de Tarragona) que s'abasteix del transvasament de les aigües del riu Ebre).



SITUACIÓ DE LES CATACIONS DEL CAMÍ DE LA NOU (punts 2, 3 i 4).

12. ELS DIPÒSITS MODERNS DE SANT ANTONI

Situació: UTM X 363.480, Y 4.556.667 (a la porta).

Tipus: Dipòsits municipals d'Altafulla²⁹, de planta circular, semisoterrats i de formigó armat, de 500 i 2000 m³ de cabuda, que abasteixen la xarxa d'aigües potables, i que s'alimenten bàsicament de les aigües del transvasament de l'Ebre. Cota de les aigües entre 87 i 89 metres.

Època i propietat: El primer dipòsit dels anys 70, és sols de 500 m³, mentre que el segon es va fer després del transvasament de les aigües de l'Ebre, iniciat l'any 1989. Aquest nou ja s'amplia a una capacitat de 2000 m³, per garantir l'abastament de la creixent Altafulla de la dècada de 1990.

Estat d'ús i conservació: En funcionament, com a dipòsits reguladors i punts de desinfecció i cloració de les aigües. Conservació correcta.



El dipòsit nou (núm. 2) de Sant Antoni que distribueix l'aigua del Transvasament.

29. El dipòsit proper al camí i que mira a Torredembarra, és d'aquesta població, de quan s'abastien els torrencs, entre altres abastaments, de dues captacions properes al riu Gaià, vora de l'actual desdoblament.

ANNEX FOTOGRÀFIC REFERIT ALS PEUS DE PÀGINA:



Nota 11: El Mas de La Casera, per damunt de l'autopista, llueix un **molí de vent** de construcció montblanquina per bombar les aigües.



Nota 13: Canaleta en el camí dels Credos.



Nota 17: **La base i dipòsit de l'Hospital Vell**, davant l'era de l'Hospital, dita també Era de Jordi.



Nota 19: Restes de fossat que envoltava el castell, convenientment dibuixat a terra.



Nota 20: La pica d'aigua beneita de pedra de Santa Tecla.



Nota 20: La pica baptismal excavada en la mateixa pedra, el "*marmor tarraconensis*"

BIBLIOGRAFIA

- ADSERIES SANS, Maria (1999): *Evidències d'època ibèrica a Les Eres (Altafulla, Tarragonès)*. Estudis Altafullencs 23, p 7-19.
- ARNAU FERNÁNDEZ, Olga (2007): *El proveïment d'aigües, l'escorxador i els rentadors: un ambiciós projecte dels anys 20*. Estudis Altafullencs 31, p 7-22.
- BIGORRA I TRILL, M. Carme (1991): *El proveïment d'aigües a Altafulla. El projecte de 1929*. Estudis Altafullencs 15, p 61-70.
- CARNICER TORRENT, Joan (2000): *Altafulla ara i abans: Recull fotogràfic d'un segle*. Centre d'Estudis Altafulla.
- CARULLA GRATACÒS, Narcís (1997): *Anàlisi preliminar i valoració mediambiental del terme d'Altafulla*. Estudis Altafullencs 21, p 65-112. (especialment apartat 4.2.).
- GARCÈS ESTALLO, Ignasi (2010). *Orígens i funció social de les infraestructures hidràuliques no agràries en els Països Catalans. De la protohistòria a la romanització*. V Congrés d'Història Agrària dels Països Catalans: Els usos de l'aigua en la història. De l'antiguitat als nostres dies.
- MAGRINÀ POBLET, Josep (1998): *L'aigua a Altafulla*. Estudis Altafullencs. 22, p 83-97.
- OLIACH FABREGAS, Meritxell (2010): *L'aigua a la protohistòria. Les estructures hidràuliques d'àmbit urbà a Catalunya*. V Congrés d'Història Agrària dels Països Catalans. Els usos de l'aigua en la història. De l'antiguitat als nostres dies.
- PORTER MOIX, Maria *et al.* (2001): *Altafulla*. Ed. Cossetània. (especialment pàg. 46).
- ROVIRA I GÓMEZ, Salvador-J. (2007): *Història d'Altafulla. II: L'edat moderna (1479-1868)*. Centre d'Estudis d'Altafulla.